

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Et Par Ord om det nys udkomne angelsaxiske Digt Nok et Par Ord om Bjovulfs Drape

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Et Par Ord om det nys udkomne angelsaxiske Digt Nok et Par Ord om Bjovulfs Drape", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1815_253-intro-shoot-idm282.pdf (tilgået 23. juli 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Grundtvigs bidrag

Grundtvig og angelsaksisk

Grundtvigs kendskab til angelsaksisk var i sommeren 1815 af meget ny dato, selv om han allerede i 1808 i *Nordens Mytologi* havde ytret ønske om, at digtet blev udgivet:

Det er før bemærket, at Vi kun om Volsunger og Niflunger (Gjukunger) have egenlig nordiske Digte, men saavel over disse som især over Skjoldunger og Skilfinger vil udentvivel opgaa et herligt Lys, naar Hr. Justitsraad Thorkelin (o gid dog snart!) sætter sig et glandsfuldt Mindesmærke ved at udgive det angelsaksiske Digt, Han har under Haand, og derved tilfredstiller den voksende Længsel, der brænder hos gamle Nordens Venner (Grundtvig 1808, s. 130, fodnote).

For at kunne skrive den første artikel og gengive et stykke af teksten som en poetisk udformet oversættelse havde Grundtvig efter eget udsagn benyttet sig af sit kendskab til oldislandsk og derudover brugt omkring 14 dage på sagen. Dette har selvfølgelig givet Thorkelin anledning til at komme med udsagnet om "Forfatterens yderlige Uvidenhed i det angelsaksiske Sprog" (1815b, sp. 1058).

Grundtvig omtaler selv to hovedværker inden for angelsaksisk, Somners *Dictionarium Saxonico-Latino-Anglicum*, 1659, og Hicckes' *Linguarum vett.*, 1703-1705, men det fremgår ikke af artiklen, i hvilket omfang han har haft adgang til disse værker. Ingen af dem findes i hans bogfortegnelser, hverken den fra 1805 eller den fra 1839. Udlånsprotokollen fra Det Kongelige Bibliotek i København for året 1815 giver heller ikke oplysninger om Grundtvigs angelsaksiske studier.

Grundtvig henviser i øvrigt også til et værk af Ælnoth, som han kalder *Chronicum Saxonicum*. Han er formentlig stødt på Ælnoth i Arild Huitfeldts udgave fra 1602, *Historia S. Canuti regis et martyris* (da. 'Historien om hellige Knud, konge og martyr') eller i Langebeks tekstudgave fra *Scriptores Rerum Danicarum* (da. 'Danmarks middelalderlige historieskrivere'), bind 3 fra 1802.

Taget i betragtning, at Grundtvig kun havde haft meget begrænset tid til at lære sig angelsaksisk, er det imponerende og forbløffende, hvad han faktisk har opnået af viden og erkendelser. Vigtigst er det, at han ser det lange digt som ét sammenhængende hele, som et kunstværk, ikke blot et historisk værk. Grundtvig er også den første til at se indledningsscenen som en 'ligbegængelse', ikke en optakt til et slag. Man kan uden overdrivelse sige, at Grundtvig grundlægger Bjovulf-forskningen her i 1815 (Bjork 2003; Bradley 2000).

Gendigtning af uddrag

Grundtvig giver i det første indlæg læserne en prøve på, hvordan han kunne gendigte passager fra digtet. Uddragene rummer begyndelsen af 1. sang, vers 1-52 og 1870-1877 (Grundtvig 1815a, sp. 948-951; se også Malone 1960, s. 7 f.). Prøven er som den angelsaksiske original udformet i kortvers. Men hvor det oprindelige digt opererer med bogstavrim, anvender Grundtvig enderim – som oftest skiftevis mandlige og kvindelige, udført i en jambisk-anapæstisk rytme, der ikke findes tilsvarende i forlægget. Ikke desto mindre signalerer disse kortvers, at Grundtvig har vendt blikket mod den oldislandske edda- og skjaldedigtning, der netop er kendetegnet ved kortvers (dog bogstavrimede, ikke enderimede). Grundtvigs gendigtninger er som forlægget stikiske i deres opbygning, dvs. ikke-strofiske, og med afsnit af varierende længde. Kemp Malone søger dog ved hjælp af enderimene yderligere at demonstrere en strofisk tendens i Grundtvigs oversættelse (1960, især s. 11).

Thorkelins værk

Thorkelins tekst byder på principielle problemer på mange niveauer, men især navne på steder og folkeslag giver anledning til diskussion, ligesom hans tolkninger af det originale manuskript ofte er ukorrekte. For på trods af, at Thorkelin arbejder med to afskrifter af forlægget er han ofte i modstrid med senere tekstkritiske udgaver. Han er unøjagtig i sin brug af store bogstaver, omorganiserer orddelinger, tilføjer tegn og normaliserer stavemåder (Kiernan 1986, s. x). For det andet er hans latinske oversættelse – trods det

beundringsværdige forsøg på at oversætte halvlinje for halvlinje – ofte ikke i overensstemmelse med nyere tekstforståelse.

Et eksempel er folkeslaget spyddanerne, som Grundtvig kalder de gar-danske (gar betyder spyd på oldislandsk). Hermed menes østdanske (sjællændere/skåninger, ikke jyder). Ordet findes allerede i digtets første linje, hvor Thorkelin adskiller ordene anderledes, end man gør i dag. Han har "Hwæt wegar Dena". I oversættelsen bliver dette til: "Qvomodo Danorum" (da. 'blot spørgsmål om danerne'), hvor originalmanuskriptet har "Hwæt, wē Gār-Dena" (Fulk m.fl. udg. 2008, s. 3; da. 'Hvad! Vi [om] spyddaner').

Kritik af Thorkelins oversættelse

Grundtvigs største anke mod den latinske oversættelse er dog, at Thorkelin mange steder oversætter det, Grundtvig mener er propier, som adjektiver. Grundtvig refererer i sit gensvar til sig selv og opsummerer:

Udg. har sammenblandet adskillige Begivenheder og forvandlet Fyrstenavne, som *Hrædel*, *Herebald*, *Hædkyn* og *Heardred* til ubetydelige Tillægsord (1815b, sp. 1106).

Dette punkt havde Thorkelin ellers tilbagevist i sit svar, idet han pointerede, at han brugte ordene som appellativer (1815b, sp. 1059). Herpå svarer Grundtvig, at han netop *ikke* finder ordene appellativisk anvendt, idet de står alene og ikke i forbindelse med navne (sp. 1106 f.). Desuden gennemgår Grundtvig en lang række af navne på personer i digtet, hvorved han demonstrerer, at der er tale om navne, ikke om adjektiver. Han kan også drille Thorkelin med, at fx ordet 'Hrædel' oversættes med en række forskellige latinske gloser (sp. 1107). Nyere oversættere giver da også Grundtvig ret (fx Haarder 1975).

* I øvrigt gør Grundtvig sig skyldig i den modsatte fejl, idet han lader ord for krig, kamp være navne på guddomme (Hilda og Vig, sp. 1002 og 999 – Hilda kan dog også være en gudinde). Anmelderen opfatter i øvrigt også Wig som en krigsgud (1815a, s. 409).

Derudover er Thorkelin og Grundtvig som tidligere nævnt uenige om, hvorvidt første sangs afsnit med et skib og en anselig mængde våben omhandler en konges ligbegængelse eller begyndelsen til et krigstogt. Dette er Grundtvigs store kup som Bjovulfforsker (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 652). Også her giver nyere oversættere Grundtvig ret (fx Haarder 2001).

I forbindelse med 41. sang udpensler Grundtvig, hvordan han – i modsætning til oversætteren (og anmelderen) – læser teksten som en beskrivelse af tre forskellige krige i stedet for blot én (sp. 1026 f.).

Helt ned på gloseplan er de uenige. Grundtvig lader fx udtrykket 'wæs on burgum' betyde at være bisat, mens Thorkelin hævder, at det betyder at regere (Thorkelin 1815b, sp. 1061) – lidt i modstrid med hans egen oversættelse "Tunc erat in urbibus" (da. 'da var han i byerne, bebyggelserne'; 1815a, s. 7). Udtrykket 'wæs on burgum' betyder imidlertid: var på borgen (vers 53).

Thorkelins svar

Thorkelin brød sig hverken om tonen eller indholdet i Grundtvigs indlæg. Han skrev bl.a.:

Efter at have læst dette af Uvidenhed og Ondskab svangre Stykke, tænkte jeg, at Forfatteren vist maatte være en ligesaa indbildsk som ondskabsfuld og uvidende eller forrykt Skolepog, som higer efter Navnkundighed! (Thorkelin 1815b, sp. 1058).

Thorkelin søgte derefter at tilbagevise flere af Grundtvigs oversættelsesforsøg, der ifølge ham var grebet ud af luften. Som belæg bragte han derfor en række ord-til-ord-oversættelser af de angelsaksiske forlæg for Grundtvigs gendigtninger.

Ædelmodigt endte han dog med at mene, at det var ønskeligt, om Grundtvig – som lovet (Grundtvig 1815a, sp. 1030) – påtog sig at skrive en fuldstændig oversættelse i bunden form, og tilbød sin hjælp dertil. Dog undgik han ikke en vis sarkasme med formuleringen om, at den skulle være "frie for Phantasie" (Thorkelin 1815b, sp. 1080).

Kritik af anmeldelsen i *Dansk Litteratur-Tidende*

Den anonyme anmelder fremhævede, at stoffet i *Bjovulf* er nordisk, og sammenlignede teksten med sange fra *Den ældre Edda*, fx *Hyndlas Sang*. Grundtvig var imidlertid fortørnet over, at anmelderen, der ikke selv kunne angelsaksisk, overhovedet havde påtaget sig at skrive om udgivelsen.

Grundtvig kommer både med udfald mod genfortællingen af de mange sange og med stikkende bemærkninger om anmelderens manglende kendskab til angelsaksisk, der gør, at han kun kan forholde sig til Thorkelins latinske - og i Grundtvigs øjne mangelfulde - tekst. Grundtvigs kritik af omtalen er fagligt fuldt berettiget (se bl.a. Lundgreen-Nielsen 1980, s. 652).

Anmelderen åbner en principiel diskussion i forbindelse med begrebet jotun (eller eotes). Thorkelin oversætter det til 'gigantes' (da. kæmper eller jætter). Anmelderen ser det (s. 442) som et grusomt, næsten overnaturligt folk, som Bjovulf og hans mænd slås imod, mens jætter i nordisk mytologi er onde væsener (kaosmagter) med overnaturlige kræfter og evner, altså ikke-menneskelige væsener af stor grusomhed, som især kæmper mod aserne og kun i mindre grad mod mennesker. Det giver forskellige muligheder for tolkninger (Haarder 2001, s. 155, opslaget om friser). Der kan dog være tale om, at anmelderen i modsætning til Grundtvig tænker euhemeristisk, dvs. er tilhænger af læren om, at guderne blot var afdøde mennesker, som havde udført store og spektakulære bedrifter, hvorefter de var blevet ophøjet til en art gudestatus.

Grundtvig genfortæller også historien, således som han ser den: trods små inkonsekvenser er den et sammenhængende, kunstnerisk hele. Hermed stiller han sig i bevidst opposition til anmelderens genfortælling af handlingen - absolut ikke uden hån, især sp. 1014.

Sætteren af *Nyeste Skilderie* har heller ikke kunnet angelsaksisk, hvilket de mange trykfejl i navnestoffet vidner om (diskuteret i kommentarerne). I øvrigt er Grundtvig i sine ordgengivelser ikke altid omhyggelig med at skelne mellem v og w.